

УДК 37(477.63)(092)

DOI <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2020.75-76.226400>

ІЯ КОВАЛЕНКО

ORCID: 0000-0002-4372-7598

*(Кривий Ріг)**Place of work: candidate of the Department of Pedagogy**of Kryvyi Rih State Pedagogical University**Country: Ukraine**E-mail: iakovalenko26@gmail.com*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКА РОБОТА ВЧЕНОГО-ПЕДАГОГА П. І. ШЕВЧЕНКА

Констатовано важливість урахування позитивних надбань вітчизняної педагогіки для розвитку сучасної освіти, особливо в умовах інтенсифікації процесу децентралізації органів місцевого управління. Метою статті було висвітлення педагогічного досвіду П. І. Шевченка, колишнього ректора Криворізького державного педагогічного університету, на посаді завідувача міського (м. Кривий Ріг) відділу народної освіти з серпня 1965 р. по жовтень 1979 р., задля вивчення тяглості попередніх управлінських ідей і теорій, як методологічного орієнтиру для сучасних менеджерів освіти. Провідні методи дослідження: аналіз та узагальнення архівного матеріалу, проблемний та ретроспективний аналіз. Вивчення документальних джерел Дніпровського обласного державного архіву (відділ міськвиконкому м. Кривий Ріг), що містить матеріал доповідей П. І. Шевченка на міських нарадах керівників шкіл Кривого Рогу дозволило визначити коло проблем, які мали пріоритетне значення у організаційно-управлінській роботі вченого-педагога. Виявлено, що під час своєї роботи П. Шевченко вирішував питання розвитку освітньої інфраструктури всього міста і прилеглих районів, забезпечення сталого функціонування шкіл, дошкільних, позашкільних, професійно-технічних закладів освіти міста і прилеглих районів. У межах посадових повноважень П. Шевченко також опікувався дошкільними дитячими установами, вимагав приділяти увагу калорійності та різноманітності дитячого харчування, дотриманню в закладі санітарно-гігієнічних норм, проведенню своєчасних ремонтних робіт в приміщеннях дитячих садків, благоустрою дитячих майданчиків тощо. Регіональні особливості міста, що характеризувалися стрімким розвитком металургійного виробництва потребували системної профорієнтаційної роботи, на яку, передусім, були спрямовані уроки трудового навчання. Артикуляція цих питань перед освітянами міста була провідною у діяльності Павла Івановича наприкінці 70-х рр. ХХ ст.

Звернення до документів, які залишили відбиток організаційно-управлінської роботи П. Шевченка на посаді голови міського відділу народної освіти доводить послідовне втілення в його управлінській діяльності ідеї сполучення навчання та праці, ідеї, що на сьогодні отримала назву – дуальна освіта. В своїй роботі П. Шевченко керувався тогочасними постановами партійних установ, утім пріоритетною в його роботі була особиста зацікавленість у розв'язанні тогочасних проблем, що виявлялась у його здатності до формування стратегічних цілей та визначення алгоритму першочергових дій для їхньої реалізації. Доведено, що діяльність П. Шевченка була сконцентрована навколо проблем освітньої галузі міста, педагогічних колективів, учнівства, що розглядалися як запорука успішного соціального та економічного розвитку держави.

Ключові слова: *Павло Іванович Шевченко; організаційно-управлінська діяльність; міський відділ народної освіти; освіта; розвиток освіти; керівники шкіл*

Постановка проблеми. Оновлення системи вітчизняної освіти обумовлює її прямий зв'язок із провідними тенденціями суспільного та громадянського розвитку України. З-поміж цих визначальних тенденцій виокремлюємо децентралізацію, яка покликана збільшити роль місцевих громад у самоврядуванні, облаштуванні громадського, зокрема, освітнього простору.

Заклади загальної середньої освіти, знаходяться на місцевому бюджеті, а отже їхня освітня діяльність унормовується не лише регуляторними документами Міністерства освіти і науки України, а й залежить від місцевих органів влади, зокрема департаментів освіти і науки обласних державних адміністрацій та відповідних департаментів освіти і науки виконкомів певної міської ради. За спостереженням сучасних науковців, нині в Україні «сформовано організаційно-функціональну структуру державного управління освітою, тобто сукупність органів виконавчої влади, об'єднаних предметами відання та компетенцією» (Щекін, 2017, с. 114). Тож на сьогодні до цієї громіздкої, проте сталої системи входять органи державного управління, місцеві органи виконавчої влади та місцеві органи управління освітою. Закон України «Про освіту» прийнятий в 2017 році суттєво змінює систему управління освітою. Децентралізація управління освітньою системою є одним з напрямів реформування, що передбачає зменшення обсягу державного регулювання і надання більшої автономії закладам освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Курс держави на розвиток самоврядування та децентралізацію посилює роль місцевих органів управління освітою, тому проблема набула широкого обговорення у педагогічному, правовому та адміністративному середовищі. Л. Бахмач, Л. Белова, З. Герасимчук, Н. Губерська, Т. Козарь, С. Крисюк, В. Майборода, Л. Мартинець, О. Поступна, Т.Сич, Р. Щекін, Л. Юрчук та ін., розглядають означене питання із позицій правового, функціонального та структурного підходів. Такий підхід до проблеми децентралізації в освіті демонструє світова освітня спільнота, коли покладає відповідальність за стан освіти у тій чи тій місцевості на місцеві шкільні округи (як у США) (*Decentralization and Education*, 2020). Із огляду на актуальність проблеми її історико-педагогічний аспект висвітлюється значно рідше, переважно як контекстуальне підґрунтя наукового аналізу.

Мета статті висвітлення педагогічного досвіду П. І. Шевченка, колишнього ректора Криворізького державного педагогічного університету, на посаді завідувача міського (м. Кривий Ріг) відділу народної освіти з серпня 1965 р. по жовтень 1979 р., задля вивчення тягlosti попередніх управлінських ідей і теорій, як методологічного орієнтиру для сучасних менеджерів освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. До сучасного наукового дискурсу входить та історія, що співзвучна нинішнім національним прагненням та віддзеркалює основоположні питання буття, культури, освіти (Кремень, 2018, с. 12). На міські відділи управління освіти завжди покладалися важливі функції з реалізації державної освітньої політики, забезпечення якості освіти, дотримання принципу доступності дошкільної, початкової та базової середньої освіти, позашкільної освіти, створення умов для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку дітей, забезпечення їх правового та соціального захисту тощо. Так в практиці роботи відділів управління освітніми установами накопичено достатня кількість історичних фактів і перевірених ідей на які слід орієнтуватись в побудові сучасної концепції забезпечення якості функціонування органів управління освітою. Крім того звертаємо увагу і на той факт, що освітою керували конкретні особистості, громадянська та наукова позиція яких впливала на ухвалення тих чи тих адміністративних рішень. Кар'єрний шлях цих постатей відображав розвиток освіти конкретного регіону. Зокрема йдеться про Павла Івановича Шевченка, який впродовж майже 20-ти років працював ректором Криворізького державного педагогічного інституту (нині – університету), сприяв його науковому та освітньому розвитку, закладав підвалини для існування сучасного закладу вищої педагогічної освіти, єдиного у Придніпров'ї (відзначимо, що до Придніпров'я територіально віднесено Запорізьку та Дніпропетровську області, де у ЗВО також готують вчителів, проте педагогічний університет у Кривому Розі залишається єдиним профільним університетом).

Тож *метою публікації* є конкретизація адміністративного досвіду роботи П. І. Шевченка на посаді завідувача відділом народної освіти міськвиконкому м. Кривий Ріг із серпня 1965 р. по жовтень 1979 р., задля вивчення тягlosti попередніх управлінських ідей і теорій, як методологічного орієнтиру для сучасних менеджерів освіти.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення архівного матеріалу, проблемний та ретроспективний аналіз. Вивчення документальних джерел Дніпровського обласного державного архіву (відділ міськвиконкому м. Кривий Ріг), що містить матеріал доповідей П. І. Шевченка на міських нарадах керівників шкіл Кривого Рогу дозволило визначити коло проблем, які мали пріоритетне значення у організаційно-управлінській роботі вченого-педагога.

У своїй роботі зважаємо на сучасні підходи до менеджменту освіти, якими декларовано, що управління освітньою установою це процес, в якому поєднуються мистецтво і професійний досвід людини керівника, необхідні для ефективного координування людських і матеріальних ресурсів, розробки стратегій впровадження конкретних заходів з метою забезпечення виконання функцій освітньої системи та контролю за їх виконанням.

Павло Іванович Шевченко був досвідчений професіонал зі справи управління освітніми установами, сучасники згадують, що у роботі він відрізнявся ініціативністю та широким поглядом на освітянські проблеми, вмів спрогнозувати напрями удосконалення системи управління освітою міста. Аналіз архівних документів і матеріалів допомагає відновити діяльність П. Шевченка на посаді керівника освітою міста. Найбільш інформативними для роботи стали документи і матеріали Дніпропетровського обласного державного архіву, архівного відділу міськвиконкому м. Кривий Ріг, в якому зберігаються Протоколи міських нарад директорів шкіл і матеріали до них, документи про роботу міської ради з народної освіти, накази завідувача міськвко, плани роботи відділу народної освіти тощо.

Павло Іванович Шевченко під час своєї роботи вирішував питання розвитку освітньої інфраструктури всього міста і прилеглих районів, забезпечення сталого функціонування шкіл, дошкільних, позашкільних, професійно-технічних закладів освіти міста і прилеглих районів. Постійно приділяв увагу покращенню матеріальної бази дошкільних навчальних закладів та загальноосвітніх шкіл. До проблем, якими опікувався П. Шевченко, входили питання підвищення наукового рівня керівництва шкіл, дошкільних, позашкільних закладів, яке б здійснювалось у відповідності до таких основних принципів діяльності навчально-виховних установ: плановості, перспективності, компетентності, діловитості й систематичності, колегіальності й персональної відповідальності, перевірки фактичного виконання справи, довір'я до підлеглих, справедливості, колективізму, ініціативи й активності, гуманізації, оптимізації.

Утім основним завданням міськвко зазначеного періоду було виконання партійних настанов та нормативних документів. На виконання Постанови ЦК КП України і Ради Міністрів Української РСР від 8 грудня 1966 р. № 900 «Про заходи дальшого поліпшення роботи середньої загальноосвітньої школи в Українській РСР» в ході засідання міського відділу народної освіти зав. відділу П. Шевченко закликав до посилення контролю за здійсненням загального обов'язкового восьмирічного навчання. Він вимагав наполегливо працювати з тими, хто вирішив почати трудову діяльність, не закінчивши загальноосвітню школу і не отримавши кваліфікацію. Додамо, що на цей час досить високим був відсоток учнів, які залишали школу заради праці без кваліфікації, і така ситуація була типова для Дніпропетровського регіону як промислово розвиненого. Тому задля вирішення цього питання Павло Іванович пропонував посилити індивідуальну роботу з учнями, постійно контролювати контингент вечірніх шкіл для трудової молоді.

Зазначена вище Постанова передбачала поступове (протягом 1967-1970 рр.) створення методичних кабінетів при районних (міських) відділах народної освіти. На її виконання було створено у міськвко методичну раду з 11 досвідчених вчителів, у районних відділах освіти створено методичні відділи, які повинні були сприяти роботі методичної ради міста. Павло Іванович, в своїх промовах, наголошував на необхідності систематичного підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, встановленні чіткого календарного графіку проведення перепідготовки вчителів. Говорив він про необхідність проведення перевірки ефективності курсів перепідготовки, про обладнання в короткі терміни і за останніми вимогами методичних кабінетів. Районні методичні кабінети були зобов'язані вести картотеку на кожного вчителя, слідкувати за перепідготовкою кадрів в зазначені терміни. Тож ті завдання які були виокремлені П.І. Шевченком на сьогодні окреслюються як безперервна освіта, моніторинг якості освіти та кваліфікації педагогічних працівників.

Законом УРСР «Про народну освіту» від 01 жовтня 1974 р. (ст. 35) передбачалось широке запровадження шефства підприємств, установ, організацій, колгоспів над загальноосвітніми школами, яке мало сприяти зміцненню матеріальної бази закладів освіти, організації для учнів практикумів з трудового навчання, проведенні різних позакласних і позашкільних заходів, організації шкільних таборів праці і відпочинку, роботі по професійній орієнтації учнів (*Про народну освіту*, 1974). Попри загальні декларації реальне втілення тих чи тих настанов залежало

від відповідальної роботи конкретних адміністрацій. П. Шевченко доклав до цього значні зусилля, результати цієї діяльності відображені у тогочасних протоколах засідань міської ради з народної освіти, де з-поміж іншого звітується про додатково побудовані у місті 12 шкіл на 12 тис. місць, переобладнані 49 класних кімнат, 30 спортивних зали. У цей час обладнуються їдальні, учбові майстерні, будуються три Палаці піонерів. Значну допомогу надали промислові (рудничні) виробництва (Шевченко, 1970).

У межах зазначеного вище Закону передбачалось утворення фонду загального обов'язкового навчання (всеобучу) для вирішення проблеми матеріальної підтримки учнів із малозабезпечених, багатодітних та неповних сімей. Тому на засіданнях міськвно розглядалися питання про надходження бюджетних коштів до фонду на утримання школи, а також від збирання учнями металобрухту, макулатури тощо. Кошти фонду розподілялись між учнями у вигляді матеріальної допомоги на харчування, а також використовувались на проведення екскурсій для учнів, та інші питання.

Як завідувач міськвно П. Шевченко приділяє багато уваги роботі з кадрами. Зокрема, в протоколі засідання ради народної освіти від 14.12.1972 р. містяться відомості про виступ Павла Івановича щодо незадовільного стану з комплектації шкіл міста керівним і педагогічним составом. На той час близько 100 працівників шкіл взагалі не мали відповідної освіти. Освітня кваліфікація багатьох вчителів не відповідала предметам, які вони викладали. Передусім, це стосувалося викладачів іноземної мови, які працювали лише на підставі закінчення курсів іноземної мови (Шевченко, 1972).

Аналізуючи протоколи засідань ради міськвно визначено ключові питання, обговорення яких було пріоритетним: необхідність методичного переозброєння вчителів у зв'язку з введенням нових програм; активізація роботи методичних об'єднань щодо вивчення передового досвіду викладання за новими програмами; підвищення якості знань учнів та перехід на кабінетну систему навчання. Коло питань надзвичайно велике, від тих, що стосувалися матеріального забезпечення закладів освіти, до питань морального та естетичного виховання. Зокрема, по школах вводиться перевірка виконання програм з музики та образотворчого мистецтва, значна увага приділяється позашкільній освіті: розширення мережі гуртків та факультативів з естетичного напрямку, залучення до них якомога більше учнів; стан роботи ДЮСШ. Зокрема було артикульоване питання кадрового забезпечення ДЮСШ, підвищенню кваліфікації вже працюючих тренерів, посилення відповідальності кожного тренера, вчителя за свою ланку роботи. Не залишилися поза уваги керівника міськвно питання учнівського самоврядування, якості навчання учнів, їхньої участі у різних формах позашкільного навчання. Зокрема, у своїй доповіді П. Шевченко, аналізуючи роботу шкільних гуртків, наполягає на залученні до цієї роботи науково-педагогічних працівників профільних (педагогічного та гірнично-рудного) інститутів. На нарадах також порушуються питання роботи станцій юних техніків (далі – СЮТ). У цьому напрямі П. Шевченко піклується про стан забезпечення СЮТ необхідними меблями, про комплектацію СЮТ, пропонує відкривати філії СЮТ по районах міста (Шевченко, 1972).

У межах посадових повноважень П. Шевченко також опікувався дошкільними дитячими установами, вимагав приділяти увагу калорійності та різноманітності дитячого харчування, дотриманню в закладі санітарно-гігієнічних норм, проведенню своєчасних ремонтних робіт в приміщеннях дитячих садків, благоустрою дитячих майданчиків тощо.

Регіональні особливості міста, що характеризувалися стрімким розвитком металургійного виробництва потребували системної профорієнтаційної роботи, на яку, передусім, були спрямовані уроки трудового навчання. Артикуляція цих питань перед освітянами міста була провідною у діяльності Павла Івановича наприкінці 70-х рр. ХХ ст. Зокрема, ці питання порушувались під час наради керівників міських шкіл (19.04.1979 р.). Серед недоліків у цьому напрямі були зазначені: відсутність чіткої системи керівництва та контролю з боку директорів шкіл. Передусім це стосувалося планування, педагогічного керівництва діяльності шкільних колективів, позашкільних установ, здійснення контролю за діяльністю класних керівників, вчителів трудового навчання тощо.

Задля покращення роботи щодо учнівської профорієнтації були визначені такі стратегічні напрями: зміцнення навчально-матеріальної бази шкіл, навчально-виробничих комплексів та позашкільних установ з трудового навчання і виховання учнів; переведення всіх учнів 9-10 класів

на поглиблене трудове навчання, використовуючи навчальні цеха і ділянки базового підприємства (організації), міжшкільні виробничі комплекси; організація виробничої праці; покращення якості складу вчителів трудового навчання, підвищення методичного рівня під час проведення учбових занять, посилення політехнічного та профорієнтаційного спрямування занять; організація та проведення позакласних заходів (зустрічі з ветеранами праці, передовими працівниками, бесіди, екскурсії тощо); організація більш ефективної роботи позашкільних установ (станцій юних техніків (СЮТ), Палаців піонерів, станцій юних натуралістів, кімнат при ЖКК та ін.) щодо залучення учнів до різноманітних гуртків технічної творчості; робота з педагогічної просвіти батьків учнів в питаннях трудового виховання дітей, залучення їх до керівництва технічних кружків; розробка чіткої системи профорієнтаційної роботи серед учнів і батьків, покращення діяльності комісій та кабінетів з профорієнтації учнів на металургійні та гірничорудні професії; задля покращення спільної роботи шкіл і виробничих підприємств передбачити в комплексних планах-угодах активну участь представників базових підприємств в організації і керуванні гуртками технічної творчості учнів, надання допомоги в облаштуванні майстерень, кабінетів, зміцненню матеріальної бази, веденню профорієнтаційної роботи (Шевченко, 1979).

Перелік визначених вище напрямів профорієнтаційної роботи не втратив актуальності і сьогодні, особливо в умовах великого промислового міста. Утім розгляд питань профорієнтації у нинішніх умовах, на нашу думку, недостатньо відповідає ринку праці. Учні зорієнтовуються на сукупність професій, які є привабливими, проте подальше працевлаштування в умовах економічної нестабільності може залишитися проблематичним.

Висновки з даного дослідження. Звернення до документів, які залишили відбиток організаційно-управлінської роботи П. Шевченка на посаді голови міського відділу народної освіти переконує у послідовному втіленні в його управлінській діяльності ідеї сполучення навчання та праці. Власне ця ідея на сьогодні отримала назву – дуальна освіта. Очевидно, що в своїй роботі П. Шевченко мав керуватися тогочасними постановами партійних установ, утім, на нашу думку, важливим залишається особисте ставлення педагога до тогочасних проблем, його здатність до формування стратегічних цілей та визначення алгоритму першочергових дій для їхньої реалізації. Діяльність П. Шевченка була сконцентрована навколо проблем освітньої галузі міста, педагогічних колективів, учнівства, що розглядалися як запорука успішного соціального та економічного розвитку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Кремень В. Педагогіка Василя Сухомлинського: відповіді на запити часу. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 172. С. 12–14.
- Про народну освіту : Закон УРСР 28.06.1974 № 2778-VIII. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T742778.html
- Шевченко П. І. Доповідь на міській нараді директорів шкіл (1970 р.). *ДОДА АВМ м. Кривий Ріг* (Дніпр. обл. держ. архів, архів. відділ міськвинкому м. Кривий Ріг). Ф. Р-4863. Оп. 1. Спр. 282. Арк. 208.
- Шевченко П. І. Доповідь на міській нараді директорів шкіл (1972 р.). *ДОДА АВМ м. Кривий Ріг* (Дніпр. обл. держ. архів, архів. відділ міськвинкому м. Кривий Ріг). Ф. Р-4863. Оп. 1. Спр. 285. Арк. 372.
- Шевченко П. І. Доповідь на міській нараді керівництва шкіл (1979). *ДОДА АВМ м. Кривий Ріг* (Дніпр. обл. держ. архів, архів. відділ міськвинкому м. Кривий Ріг). Ф. Р-4863. Оп. 1. Спр. 322. Арк. 152.
- Щекін Р. Г. Організаційно-структурна характеристика органів публічного адміністрування у сфері освіти. *Правова позиція*. 2017. № 2 (19). С. 111–119.
- Decentralization and Education. Definition, Measurement, Rationale. URL: <https://education.stateuniversity.com/pages/1903/Decentralization-Education.html>

REFERENCES

- Decentralization and Education. Definition, Measurement, Rationale*. Retrived from <https://education.stateuniversity.com/pages/1903/Decentralization-Education.html>
- Kremen, V. (2018). Pedahohika Vasylia Sukhomlynskoho: vidpovidi na zapyty chasu [Pedagogy of Vasil Sukhomlinsky: answers at ready time]. *Academic notes. Pedagogical Sciences*, 172, 12-14 [in Ukrainian].
- Pro narodnu osvitu [About public education]*. № 2778-VIII. (1974). Retrived from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T742778.html [in Ukrainian].
- Shchekin, R. H. (2017). Orhanizatsiino-strukturna kharakterystyka orhaniv publichnoho administruvannia u sferi osvity [Organizational and structural characteristics of public administration bodies in the field of education]. *Pravova pozytsiia [Legal position]*, 2(19), 111-119 [in Ukrainian].

Shevchenko, P. I. (1970). *Dopovid na miskii naradi dyrektoriv shkil (1970 r.)*. [Report at the city meeting of school principals (1970)]. DODA AVM m. Kryvyi Rih (Dnibr. obl. derzh. arkhiv, arkhiv. viddil miskvynkomu m. Kryvyi Rih) [DODA AVM Kryvyi Rih]. F. R-4863. Op. 1. Spr. 282. Ark. 208 [in Ukrainian].

Shevchenko, P. I. (1972). *Dopovid na miskii naradi dyrektoriv shkil (1972 r.)*. [Report at the city meeting of school principals (1972)]. DODA AVM m. Kryvyi Rih [DODA AVM Kryvyi Rih]. F. R-4863. Op. 1. Spr. 285. Ark. 372.

Shevchenko, P. I. (1979). *Dopovid na miskii naradi kerivnytstva shkil (1979)*. [Report at the city meeting of school leaders (1979)]. DODA AVM m. Kryvyi Rih [DODA AVM Kryvyi Rih]. F. R-4863. Op. 1. Spr. 322. Ark. 152.

ІІА KOVALENKO

ORGANIZATIONAL AND MANAGEMENT WORK OF SCIENTIST-TEACHER P SHEVCHENKO

The importance of taking into account the positive achievements of domestic pedagogy for the development of modern education, especially in the context of intensification of the process of decentralization of local government. The purpose of the article was to highlight the pedagogical experience of P I Shevchenko, former rector of Kryvyi Rih State Pedagogical University, as head of the city (Kryvyi Rih) Department of Public Education from August 1965 to October 1979, to study the longevity of previous management ideas and theories as a methodological guide for modern education managers. Leading research methods: analysis and generalization of archival material, problem and retrospective analysis. The study of documentary sources of the Dnieper Regional State Archive (Kryvyi Rih City Executive Committee Department), which contains material from P I Shevchenko's reports at city meetings of Kryvyi Rih school principals, identified a range of issues that were of priority importance in the organizational and managerial work of the scientist-teacher. It was revealed that during his work P. Shevchenko solved the issues of development of educational infrastructure of the whole city and adjacent districts, ensuring sustainable functioning of schools, preschool, out-of-school, vocational educational institutions of the city and adjacent districts. Within his official powers, P. Shevchenko also took care of preschool institutions, demanded to pay attention to the caloric content and variety of baby food, compliance with sanitary and hygienic norms in the institution, timely repairs in kindergartens, improvement of playgrounds and more. The regional peculiarities of the city, which were characterized by the rapid development of metallurgical production, required systematic career guidance work, to which, first of all, the lessons of labor training were directed. The articulation of these issues before the educators of the city was leading in the activities of P. Shevchenko in the late 70's of the twentieth century.

The appeal to the documents that left the imprint of P. Shevchenko's organizational and managerial work as the head of the city department of public education proves the consistent implementation in his managerial activity of the idea of combining study and work, the idea that is now called dual education. In his work, P. Shevchenko was guided by the then decisions of party institutions, but the priority in his work was a personal interest in solving the problems of that time, which was manifested in his ability to form strategic goals and determine the algorithm of priority actions for their implementation. It is proved that P. Shevchenko's activity was concentrated around the problems of the educational branch of the city, pedagogical collectives, apprentices, which were considered as a guarantee of successful social and economic development of the state.

Key words: Pavlo Ivanovych Shevchenko; organizational and managerial; activity; city department of public education; education; development of education; headmasters